

[1617, supra]. *Espatllament* [Lacav.]. *Espatllat* (supra). *Espatllonar*. *Espanyadis*. *Espanyador*. *Respatller* [adj. Belv.; m. Lab. 1840]; «dalt del Puig de Bassegodà --- hi ha un canapè de blançissima herba y sòlid *respatller* de pedra, on algun temps jo m'hi asseya sovint» (MVayreda [Puny., pròleg 17., 23]).

1 Des del Belv. sí que ja es veu assolit l'estat actual, avui quasi únic conegut de la llengua general i ciutadana, en què el mot s'ha elevat, per dir-ho així, fins a abassegar el contingut semàntic conjunt de tot, deixant en la penombra o oblidades les que havien estat les seves accs. més pròpies: «*espatllar*: llansar a perdre, malmetre --- desbaratar l'orde y disposició d'alguna cosa; *espatllar el vestit, el calsat*, etc.: rompre, *deterere*; *espatllar*: fer dolent a algú o alguna cosa; *espatllar la salut, el ventre*; *ab molta salut lo puga espatllar*: --- un vestit aquell que lo ha estrenat, *vestem salvus deteras*; *espatllarse 'l malalt*: ponerse peor, *ingravescere morbum*; *espatllarse 'l temps* --- *espatllarse 'l vi*». Encara en Lacav. són quasi úniques les accs. més antigues, com es veu per les equivalències que li assenyala amb *arruynar, desfer, destruyr, esbalmar*; sembla que ja apunta la generalització en l'exemple que posa «les miçes coses estan *espatllades*, y les vostres estan en bon estat» i en la vaga definició inicial «*e. alg. cosa*: malmetre alguna cosa». Però per al DTo. (1670-1757) encara només és «*espatllar la mural·la*: partem muri demoliri, *enderrocar*». La trivialització del sentit es nota ja en textos no gaire posteriors a la darrera ed. del DTo., com algun passatge del B. de Maldà: «àduc las donas, ab cabassets al cap, duhen terra als camins por poc que *se espatllian*» (*Excursions*, p. 143), i en algun romanço tardà, com 'en la tornada. «l'hereu Cumay bon bribó n'é / y l'hereu March - no hi *espatlla ré*» (el segon tant com el precedent: MilàF, *Romllo.*, 572.5). — 2 Altrement aquí està quasi l'única interpretació etimològica que els filòlegs han donat fins ara del nostre mot, car no es pot fer cas dels petits passos que temptejà un cop Spitzer (*LexikK*, 41), desorientat per la creença que el significat de *espatllar* és 'malbaratar els diners' («*verschwenden*»)!. — 3 Encara és més evident que això no té res a veure amb el cast. vulgar *apañar* 'arreglar', en el qual pensa també Moll; però aquest és un mot bàsicament castellà (veg. DCEC), originàriament estranger al nostre domini, per més que recentment hagi entrat tant en l'ús vulgar valencià, en el d'algunes zones del cat. occidental, i fins en el llenguatge negligent de gent d'altres zones. El que es pot admetre, com a factor auxiliar, és que contribuís a la fluctuació *espenya/ espanya* el fenomen de descarrilament morfològic tan freqüent a les Illes, com a tots els parlars orientals: *enceta* > *ençata*, *endenya* > *endanya*, *endaga*, *aclapara*, *estrapa*, i viceversa *esgarra* > *esguerra*, *espaterra*, *sebre*, etc.

Espatllejar, espatller, espatllera, espatlló, V. espatlla *Espatllonar, V. espatllar* *Espatllum, espatllut,*

V. espatlla *Espatotxi, V. espasa* *Espatronar, V. patró* (PARE) *Espatufar, espatufellar, V. patuf* (PET) *Espàtula, espatulat, -ada, espatuler, V. espatlla* *Espatxadament, espatxament, espatxar, espatxat, V. despatxar* (EMPAITAR) *Espau, V. espai* *Espauamar, espauame, V. espasme* *Espavent, espaventable, espaventar, espaventiment, V. espantar* *Espavil, espaviladores, espavilar, espavilat, espavillar, V. pavil* *Espear-se, espeat, V. peu* *Especa*, del castellà (DCEC ESPEQUE) *Espeçar, especejar, V. peça* *Espeçaire, especial, espeçari, V. espècie*

ESPÈCIE, pres del ll. *spēcies* 'mirada', 'aspecte', 'aparença', 'tipus, espècie', 'mercaderia', derivat del ll. arcaic *spēcere* 'mirar'. □ 1.ª doc.: Llull.

«Fo gran qüestió enfre lo pi e-l datiller e la figura --- lo pi allegava que la pinya e-l clovell del pinyó eren en ell per --- conservament del linatge de la *spècia*, e per açò era pus noble; lo datiller allegava ---» (*Blanq.*, NCl. I, 296.8), «la volentat d'ome e de fembra a engenrar fills per ésser conservada la humana *spècia* en lo món» (id. III, 166.3). De les altres aplicacions del mot donen molts testimonis medievals els DAg., DBal. i AlcM. D'*espècie* com a sinònim de 'mena, classe' en dóna aquest (§ 5) des de 1453, l'*InuLC* en els anys 1398, 1406, 1445. És rara l'acc. secundària d'*espècia* per 'intriga, insidía' que veiem en les *VidesR* (f° 85v2, *espècies* 95r1, n. 14, traduïnt ll. *insidias*, 251.33), també *espissa*, veg. el glossari.

No és més que una aplicació especial d'aquest mateix cultisme, *espècia* 'substància vegetal que s'empra per condimentar menjar', que es documenta des de la Cròn. de Jaume I: «ypticaris hi havia de Montpestler e de Leyda qui hi venien *espècies*, així con faria hom en una gran vila tam bé a malauts com a sans» (Ag., 305) i l'*InuLC* en cita exs. en docs. de 1375, 1394 i en textos literaris.

En aquest significat sobretot, es va afiançar una variant amb metafonia, *espícia*, que es documenta des de c. 1500, i és la que continua usant-s'hi a les Illes, com en el fr. *épices*, si bé l'Arx. Lluís Salvador diu que aquest *espicias* a Menorca és molt rar (II, 319); en realitat ja apareix en el S. XIV «fo lo palau plé de bonas hodós, com si-y fósan totes las ta<r>ranals *aspicias* ascampades», Reixac (*Questa*, 12.18).

DERIV.: *Espeçaire* [Llull]; i l'*InuLC* en cita una vint-i-cinquena de testimonis des de 1308 a 1425, amb uns 6 del concurrent *especier*, dos més del S. XIV, DBal.: vistes aquestes dades i tenint en compte el caràcter exclusivament postverbal que té el sufix *-aire* en occità (del qual passa per haver-lo manllevat el cat.), i que en un terme comercial i internacional com aquest no cal pensar en un mossarabisme (com suggereixo per a d'altres casos en *LleuresC*, 273, 274, 188, 203), ho podem mirar com una adaptació del cultisme *espeçari* (c. 1500, Cauliac).

Especial [R. Llull]: «cascuna de nosaltres remembre algun sant *special* qui sia son precursor en la cort celestial» (*Blanq.*, NCl. I, 193.15; també II, 220.24). «E n'ha moltes ornades / ab brodat *especial*: /